

Мороз Світлана Анатоліївна

кандидат наук із державного управління, старший науковий співробітник

Навчально-науково-виробничого центру

Національного університету цивільного захисту України

ORCID: 0000-0002-2696-1278

e-mail: ra.ekma@gmail.com

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК
РОБОТОДАВЦІВ СХІДНОЇ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ
ОПИТУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Обґрунтовано важливість прийняття до уваги суб'єктами забезпечення якості вищої освіти думки роботодавців щодо рівня якості вищої освіти. Подано результати аналізу опитування роботодавців, де з'ясовано їх думку щодо якості вищої освіти в Україні на державному та організаційному рівнях, а також визначено напрями вдосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління її забезпеченням. Запропоновано механізм залучення роботодавців до реалізації змісту освітніх програм. Звернено увагу на місце і роль держави у забезпеченні ефективності використання цього механізму.

Ключові слова: якість вищої освіти; опитування роботодавців; державне управління забезпеченням якості вищої освіти; вдосконалення механізмів державного управління забезпеченням якості вищої освіти; заклади вищої освіти; акредитація освітніх програм.

Постановка проблеми. Нещодавно оприлюднений міжнародною експертною агенцією QS Quacquarelli Symonds університетський рейтинг “QS World University Ranking – 2020” засвідчив відсутність змін у кількості включених до нього вітчизняних закладів вищої освіти (далі – ЗВО) у порівнянні з попередніми роками. Вже декілька років поспіль (2017 – 2020 рр.) лише шість ЗВО України демонструють свою конкурентоздатність серед університетів світового значення [1]. Для порівняння, до відповідного рейтингу у 2020 р. було включено: 2 ЗВО з Білорусі; 6 ЗВО з Угорщини; 9 ЗВО з Туреччини; 10 ЗВО з Казахстану; 16 ЗВО з Польщі; 25 ЗВО з Російської Федерації тощо). Цікаво, що більшість із названих вище країн за останні роки покращили рівень свого представництва у рейтингу, тоді як кількість українських ЗВО залишається незмінною. Відсутність зміни рівня представництва України у цьому рейтингу може свідчити, з одного боку, про впевнене позиціонування включених до рейтингу вітчизняних ЗВО на міжнародному ринку освітніх послуг, а з іншого – про відсутність потенціалів системи вищої освіти забезпечити подальший розвиток своїх елементів. Зміст останньої тези, насамперед у контексті багаторічного реформування освітньої галузі, є однією з причин актуалізації питання про забезпечення ЗВО якості

освітньої діяльності та якості вищої освіти загалом. Вирішення цього питання сприятиме не лише підвищенню рівня представництва вітчизняних ЗВО у міжнародних університетських рейтингах, що само собою є цілком задовільним результатом, а й розвитку якісних характеристик трудового потенціалу майбутніх фахівців. Саме ці питання стали предметом обговорення під час зустрічі Президента України В. Зеленського з керівниками провідних закладів вищої освіти України, де було звернено увагу на необхідність удосконалення системи державного контролю як за якістю вищої освіти загалом, так і безпосередньо за якістю діяльності керівників ЗВО. На думку ректора Харківського національного університету ім. В. Каразіна В. Бакірова, така увага Президента України до проблем системи вищої освіти є своєрідним меседжем усій вертикалі влади та суспільству про зростання ролі держави у вирішенні питань подальшого розвитку університетської освіти [2]. За результатами зустрічі з керівниками ЗВО Президентом України було підписано Указ “Про вдосконалення вищої освіти в Україні” № 210/2020. Нормами цього указу було інституціоновано ініціативу Президента України щодо створення консультативно-дорадчого органу при Президентові України у формі Ради з питань розвитку вищої освіти в Україні. Серед основних завдань новоствореної ради Президент України визначив, зокрема, й ті з них, які безпосередньо пов’язані з удосконаленням якості та змісту вищої освіти в Україні, що свідчить про зростання уваги з боку держави до питань забезпечення якості вищої освіти [3].

Беручи до уваги вищенаведене, можемо констатувати, що проблематика забезпечення якості вищої освіти є актуальною та значущою як у контексті діалектики її взаємозв’язку з питаннями розвитку суспільства та держави, так і з огляду на існуючі запити з боку ринку праці та роботодавців щодо якості компетенцій здобувачів вакансій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення якості вищої освіти не є принципово новим напрямом в організації наукових пошуків, тому її проблемні питання набули достатнього рівня свого наукового опрацювання. Доцільно наголосити на тому факті, що проблематика якості вищої освіти одночасно позиціонується у межах декількох галузей науки, а отже, має багатовекторну та достатньо розгалужену структуру дослідження.

Серед останніх наукових досліджень, тематична спрямованість яких була зосереджена на вирішенні питань державного управління вищою освітою та забезпеченні її якості, потрібно звернути увагу на ті з них, які були проведені такими науковцями, як: В. Бабаєв, В. Мороз (обґрунтовано можливість використання думки студентів на рівні одного з джерел інформації для вдосконалення змісту та практики реалізації державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти) [4]; В. Кононенко, С. Лапшин, Т. Пилипенко (розглянуто проблематику розширення повноважень та впливу інститутів громадянського суспільства на функціонування фахових щодо управління сферою освіти органів державної влади) [5]; А. Озаровська (проведено аналіз

змісту теорії формування та практики реалізації державної політики у сфері вищої освіти, а також запропоновано напрями вдосконалення механізмів державного управління забезпеченням її якості [6]; Н. Опар (визначено зміст категорії “якість вищої освіти” та розглянуто теоретичні аспекти державного управління забезпеченням якості вищої освіти України) [7]; В. Садков, С. Домбровська, В. Шведун (розглянуто проблематику місця та ролі держави у забезпеченні ефективності формування закладом вищої освіти особистості студента та розвитку якості його трудового потенціалу) [8]; І. Семенець-Орлова (визначено теоретичні засади державного управління освітніми змінами та оцінено можливості використання сучасних теорій освітніх змін у реформуванні освітнянської галузі) [9] та іншими. Окремі з напрямів порушеної проблематики були розглянуті нами під час попередніх напрямів наукових пошуків [10 – 12]. Незважаючи на достатню увагу вчених до вирішення проблем державного управління якістю вищої освіти, окремі її питання все ще залишаються відкритими для подальших наукових пошуків.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Більшість отриманих у межах державно-управлінської науки результатів досліджень щодо проблематики забезпечення якості вищої освіти пов’язані з теоретичними аспектами окремих питань у її межах. Досить часто на рівні предметів дослідження обиралася безпосередньо сама система забезпечення якості вищої освіти або її окремі елементи. Такий фокус уваги вчених, безумовно, сприяв розвитку наукового знання за відповідним напрямом, але при цьому виникала так звана диспропорція у дослідженні феномена державного управління забезпеченням якості вищої освіти. Зміст цієї диспропорції може бути розкритий через призму невідповідності кількості та якості проведених досліджень, предметом наукової уваги яких були теоретичні та практичні питання. Проведений нами аналіз наукової літератури свідчить про те, що на десять наукових праць теоретичного спрямування припадає лише одна робота, яка може бути умовно ідентифікована на рівні дослідження питань практики функціонування системи державного управління забезпеченням якості вищої освіти. Така диспропорція свідчить про порушення вченими принципів цілісності (сприйняття об’єкту дослідження на рівні цілісного утворення, але із зауваженням відмінностей (особливостей) розбудови його змісту, форми та, як наслідок, характеристик, складових (окремих) елементів його структури), комплексності (системне сприйняття взаємозв’язків між елементами всередині системи та особливостей її взаємодії, так само як і особливостей взаємодії її елементів із іншими системи) та об’єктивності (результати дослідження повинні максимально точно відображати об’єктивну реальність обраного для аналізу явища). Останній принцип, насамперед у контексті згаданої вище проблеми так званої теоретизації об’єкта наукової уваги, порушується вченими найчастіше. Дотримання принципу об’єктивності при дослідженні проблематики державного управління забезпеченням якості вищої освіти передбачає використання

(продукування) вченим достовірної інформації стосовно предмета (об'єкта) наукової уваги. Підвищення рівня достовірності інформації може бути досягнуто через збільшення обсягів аналізу вхідної інформації внаслідок охоплення дослідником більшої кількості джерел її надходження. Іншими словами, дотримання принципу об'єктивності у дослідженні проблематики державного управління забезпеченням якості вищої освіти вимагає максимізації обсягів та якості інформації про зміст та стан розвитку відповідного феномена. Серед джерел інформації щодо змісту, стану та результатів функціонування системи забезпечення якості вищої освіти найменш використаними є ті з них, основою формування яких є результати аналізу думки стейкхолдерів відповідного процесу. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти конкретизують перелік стейкхолдерів через "всіх учасників (суб'єктів) у межах закладу, враховуючи студентів і персонал, а також зовнішніх стейкхолдерів, таких, як працедавці та зовнішні партнери закладу" [13]. Отже, думка кожного з цих стейкхолдерів не лише може, а й повинна бути врахована дослідниками під час організації наукових пошуків щодо проблематики забезпечення якості вищої освіти. Незважаючи на те, що залучення стейкхолдерів до оцінювання якості вищої освіти стало однією з обов'язкових умов реалізації Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти своєї функції з акредитації освітніх програм, питання з'ясування та аналізу думки студентів, науково-педагогічного персоналу та працедавців (роботодавців) майже не фігурують серед завдань наукових досліджень із відповідної проблематики. Зважаючи на вищенаведене, об'єктом наукового пошуку було обрано думку роботодавців щодо якості вищої освіти в Україні.

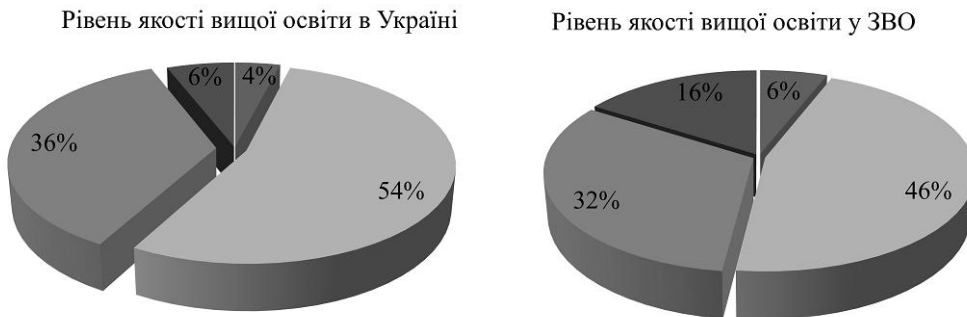
Мета статті, за результатами аналізу відповідей роботодавців щодо рівня якості вищої освіти в Україні, обґрунтувати напрями вдосконалення механізмів державного управління забезпеченням якості вищої освіти. Для досягнення визначеної мети було передбачено вирішення таких основних завдань: сформулювати запитання анкети опитування роботодавців щодо якості вищої освіти та з'ясувати рівень їх розуміння потенційними респондентами; залучити до проведення дослідження на рівні організаторів анкетування зацікавлених до участі у науковій роботі студентів та забезпечити їх попереднє навчання і безпосередню організаційну підтримку під час виконання ними взятих на себе зобов'язань; провести аналіз відповідей роботодавців щодо якості вищої освіти в Україні загалом та зокрема у тому ЗВО, який свого часу було закінчено респондентом; сформулювати висновки щодо напрямів удосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління забезпеченням якості вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. З'ясування думки працедавців щодо рівня якості вищої освіти в Україні було здійснено у межах другого етапу авторського позагрантового проекту "Оцінка якості вищої освіти". На першому етапі реалізації програми проекту було проведено опитування студентів

вітчизняних ЗВО, а також здобувачів вищої освіти із ЗВО Латвії та Китаю. Особливістю реалізації проекту стало те, що на кожному з його етапів для опитування респондентів використовувалась одна і та ж сама анкета, що створює підґрунтя для проведення порівняльного аналізу у майбутньому. Результати аналізу опитування студентів були нами висвітлені у межах попередніх публікацій, а отже, у межах цієї публікації ми маємо намір зосередитись на аналізі думки роботодавців [14, 15].

За участю зацікавлених у науковій роботі студентів було опитано 184 роботодавці з Харківської, Полтавської, Сумської областей, а також підконтрольних Україні частин Донецької та Луганської областей. Відповідно до плану заходів другого етапу авторського проекту, опитування роботодавців проводилось у період із вересня 2019 р. до січня 2020 р. Порівняно невелика кількість залучених до опитування респондентів, так само як і обмеженість території охоплення дослідженням, не дозволяють нам стверджувати про його репрезентативність на державному рівні. Водночас опрацьовані за результатами аналізу відповідей респондентів узагальнення та сформульовані висновки можуть бути використані як інформаційне забезпечення процедур формування змісту державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти та вдосконалення механізмів її реалізації на регіональному рівні.

Серед питань анкети, зміст якої було розроблено з прийняттям до уваги методичних порад Т. Лукіної щодо особливостей формулювання запитань анкети, автори проекту передбачили ті з них, які були зосереджені на оцінюванні респондентами рівня якості вищої освіти на державному та локальному рівнях [16]. Респондентам було запропоновано оцінити за 10-ти бальною шкалою якість вищої освіти в Україні та окремому ЗВО. Перед початком анкетування організатори опитування пояснили респондентам шкалу оцінювання (1 бал відповідає мінімально можливому, а 10 балів – максимально можливому рівням якості вищої освіти) та переконались у правильному її розумінні. Доцільно зазначити, що запропонована система оцінювання не є бездоганною та має певні недоліки. Окрім того, зміст деяких із питань присвячується окремим випадкам, аналіз відповідей респондентів за якими є дещо ускладненим. Наприклад, відповіді респондентів на запитання щодо якості освіти у конкретному ЗВО досить складно порівнювати та узагальнювати. Це пов'язано із тим, що респонденти-роботодавці здобули вищу освіту у різний час та у різних ЗВО. Не зважаючи на це, автори проекту прийняли рішення залишити це питання у анкеті. Такий крок було обумовлено актуалізацією можливості з'ясування тенденції зміни якості вищої освіти. Іншими словами, існує можливість порівняти “минулу якість” із “сучасною якістю”. Таке порівняння є достатньо умовним, адже ми абстрагуємось, з одного боку, від часу закінчення ЗВО респондентом, а з іншого – від самого ЗВО (уникнення від конкретизації ЗВО). Результати узагальнення відповідей респондентів подані на рис. 1.

Низький рівень (від 0 до 3 балів – 4% на рівні України та 6% на рівні ЗВО);
 Достатній рівень (від 4 до 6 балів – 54% на рівні України та 46% на рівні ЗВО);
 Високий рівень (від 7 до 8 балів – 36% на рівні України та 32% на рівні ЗВО);
 Дуже високий рівень (від 9 до 10 балів – 6% на рівні України та 16% на рівні ЗВО)

Рис. 1. Рівень якості вищої освіти (за результатами опитування роботодавців)

За результатами аналізу відповідей респондентів можемо сформулювати певні узагальнення, які розглянемо нижче.

По-перше, можемо стверджувати, що більше половини респондентів дотримується думки про те, що рівень якості вищої освіти в Україні є невисоким (58% обрали відповіді на рівні “низький рівень” та “достатній рівень”). Відповідно, менше половини респондентів вважають якість вищої освіти в Україні достатньо високою (42% обрали відповіді на рівні “високий рівень” та “дуже високий рівень”). Отже, загалом роботодавці не задоволені якістю вищої освіти в Україні та мають запит на підвищення її рівня.

При оцінюванні якості вищої освіти у конкретному ЗВО отриманий результат є таким: 52% респондентів оцінили якість вищої освіти на рівні “низький рівень” та “достатній рівень”; 48% респондентів оцінили якість вищої освіти на рівні “високий рівень” та “дуже високий рівень”. Незважаючи на відсутність принципової різниці у результатах оцінювання роботодавцями якості вищої освіти на державному (рівень України) та організаційному рівнях (якість вищої освіти на рівні України та на рівні ЗВО), вважаємо за можливе запропонувати таку інтерпретацію отриманих оцінок:

1. Респонденти – роботодавці вважають, що якість здобутої ними свого часу вищої освіти є дещо вищою, ніж та, яку демонструють на сьогодні здобувачі вакансії з числа випускників ЗВО (“минула якість” перевищує “сучасну якість”). Пояснення цього феномена може бути здійснено через прийняття того, що зазвичай людина схильна до перебільшення своїх здобутків, порівняно зі здобутками інших. У психології така особливість в оцінюванні людиною об’єкта уваги розкривається через призму ефекту надмірної впевненості. За

дослідженнями Д. Мура та П. Хілая, ефект надмірної впевненості людини характеризується через: переоцінку здобутого результату та безкомпромісної вірності своєї моделі поведінки; перебільшення значущості здобутого результату, порівняно з результатами інших; надмірну та об'єктивно невиправдану впевненість у точності власних оцінок та переконань [17]. Вибір роботодавців щодо вищого рівня якості здобутої ними свого часу вищої освіти також може бути поясненим через обґрунтований З. Кризаном та П. Віндшителем ефект прийняття бажаного за дійсне [18] або через ефект позитивних ілюзій С. Тейлора та Дж. Брауна [19].

2. Оцінка респондентів щодо вищого рівня якості здобутої ними вищої освіти ("минула якість") має певне об'єктивне підґрунтя. Наприклад, за оцінкою експертів, система вищої освіти України на час проголошення незалежності, успадкувавши значний ресурсний потенціал від відповідної системи колишнього СРСР, була більш конкурентоздатною, порівняно з сучасною. З огляду те, що більшість залучених до опитування роботодавців здобувала свою вищу освіту у ЗВО колишнього СРСР або у ЗВО, які впродовж перших 5 – 7 років після проголошення Україною своєї незалежності не втратили отриманий від радянської системи ресурсний потенціал вищої освіти, можемо припустити, що оцінка респондентів була здійснена, зокрема, й із прийняттям до уваги так званої успадкованої якості. У межах наукової літератури міститься достатня кількість свідчень щодо високого рівня якості вищої освіти у ЗВО колишнього СРСР, а отже, вважаємо за доцільне залишити цю тезу без додаткового обґрунтування. За оцінкою фахівців Дослідної служби Конгресу США (Congressional Research Service), яка була оприлюднена у межах доповіді "Науково-технічна освіта та кадрові резерви СРСР" (документ AC/137-D/40 від 13.05.1959 р.), радянська система вищої освіти не лише демонструє вражаючу результативність свого функціонування, а й діє із високим рівнем ефективності. Тому констатуємо, що "сучасна якість" вищої освіти не дає змоги її власникам відчувати свою конкурентоспроможність на ринку праці та демонструвати країною значущі показники успішного використання сформованого за її допомогою трудового потенціалу суспільства.

По-друге, серед запропонованих роботодавцям до вибору варіантів в оцінюванні якості вищої освіти в Україні максимального значення набули ті з них, які оцінюються на рівні нижче середнього (54% респондентів оцінили якість вищої освіти в Україні на достатньому рівні). Для порівняння, відповідний показник для "минулої якості" обраховано на рівні 46%. З огляду на це, можна зазначити про розвиток тенденції поступової втрати якості вищої освіти свого рівня. Водночас незадоволеність роботодавців існуючим рівнем якості вищої освіти здобувачів вакансії з числа випускників ЗВО підтверджується результатами проведених авторами проекту "Оцінка якості вищої освіти" вибіркового експертних інтерв'ю з учасниками опитування. Більшість із опитаних роботодавців висловила думку про відірваність так званої університетської

освіти від реальних запитів ринку праці. Під час експертних інтерв'ю роботодавці висловили припущення про те, що фокусом уваги під час реалізації освітніх програм все частіше стають не реальні фахові знання та професійні навички, а достатньо абстрактні за своєю формою та змістом компетентності. Майже кожен із опитаних під час експертного інтерв'ю роботодавців стверджував про те, що на сьогодні час адаптування випускників ЗВО до реальних умов реалізації ними сформованого у ЗВО трудового потенціалу є значно більшим, порівняно з тим часом, який витрачався організацією на відповідний напрям роботи ще декілька років тому. Іншими словами, організація змушена витрачати свої ресурси на підвищення рівня підготовки випускника ЗВО відразу після отримання ним диплому.

По-третє, порівняно достатня частка респондентів (36%) оцінює якість вищої освіти в Україні на “високому рівні”. Отриманий результат може свідчити, з одного боку, про достатню результативність роботи системи вищої освіти України за напрямом підготовки фахівців, а з іншого – про недостатню ефективність виконання ЗВО покладених на них державою та суспільством функцій. Держава, розміщуючи державне замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою, розраховує на отримання кінцевого продукту з певним рівнем якості. Виникає ситуація за якої якість наданої системою вищої освіти загалом та безпосередньо ЗВО освітньої послуги не відповідає очікуванням замовника. Ускладнення вирішення цього достатньо важливого питання пов'язано, зокрема, і з відсутністю тлумачення у межах норм національного законодавства змісту категорії “якість освітньої послуги”.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Враховуючи вищенаведене, можемо сформулювати такі основні висновки:

1. Залучення роботодавців до оцінювання якості вищої освіти в Україні повинно стати обов'язковою умовою у проведенні відповідного за своїм цільовим спрямуванням моніторингу, як на рівні експертизи ЗВО якості своєї освітньої діяльності, так і на рівні експертизи державою якості вищої освіти. Ініціаторами у проведенні моніторингу якості вищої освіти на державному рівні можуть стати Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти та Державна служба якості освіти України. Розроблена та використана нами у межах цього дослідження анкета опитування роботодавців може бути використана при опрацюванні методики організації та проведення опитування роботодавців на загальнодержавному рівні.

2. Проведене нами опитування роботодавців щодо оцінювання якості вищої освіти на державному та організаційних рівнях свідчить про те, що існуючий рівень якості підготовки фахівців із вищою освітою загалом є задовільним, але найбільша частка роботодавців (54%) обрала під час оцінювання якості вищої освіти в Україні відповідь із формулюванням “достатній рівень”. Відповідно до використаної нами шкали оцінювання, ця відповідь розміщується у площині оцінок, нижчих за середню. За результатами порівняння

якості освіти на організаційному та державному рівнях, можемо стверджувати про існування тенденції поступового зниження якості вищої освіти.

3. Процедури акредитації освітніх програм передбачають перевірку експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти участі представників роботодавців у викладанні навчальних дисциплін. Водночас обов'язковість їх участі у реалізації освітніх програм та тем більше з визначенням конкретної частки годин у межах загального обсягу не передбачена жодним нормативним документом. Іншими словами, ЗВО не має жорсткої умови з боку держави щодо обов'язковості залучення представників працедавців до навчального процесу як викладачів. З огляду на університетську автономію, держава як основний суб'єкт права на суспільному рівні не має повноважень щодо втручання у процес підготовки та прийняття адміністрацією ЗВО управлінських рішень щодо організації освітнього процесу та добору і розстановки кадрів. Окрім того, держава як основний суб'єкт формування та розміщення замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою, а також учасник процедур ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітніх програм не лише може, а й повинна встановлювати умови організації ЗВО освітньої діяльності. Пропонуємо розглянути можливість встановлення державою того обсягу навчальної роботи, який у межах освітньої програми кожного із рівнів вищої освіти повинен виконуватись винятково представниками фахових щодо конкретної спеціальності організацій (представниками роботодавців). Звертаємо увагу, що ця пропозиція не повинна розглядатись через призму виробничої практики, адже вона спрямована на залучення представників роботодавців до аудиторної роботи як викладача. Участь представників роботодавців у реалізації освітніх програм, так само, як і у складанні їх змісту, сприятиме наближенню університетських знань до запитів реального сектору економіки та забезпечить неминуче підвищення рівня якості вищої освіти.

Сформульовані вище узагальнення та висновки не вичерпують проблематики оцінювання роботодавцями рівня якості вищої освіти в Україні, а отже, можуть бути уточнені під час подальших напрямів наукових пошуків. Найбільш перспективними напрямами в організації подальших наукових досліджень є ті, фокусом наукової уваги яких є аналіз думки роботодавців щодо розподілу відповідальності між основними суб'єктами забезпечення якості вищої освіти за її підсумковий рівень, а також визначення суб'єктів, які, за очікуваннями респондентів, повинні стати ініціаторами у проведенні реформ у галузі вищої освіти.

Список використаної літератури

1. QS World University Ranking – 2020. University Ranking. Quacquarelli Symonds. URL : <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020> (date of using: 15.06.2020).
2. В Україні існує кадровий голод, і цю проблему мають вирішувати держава та вища освіта. 2020. URL : <https://www.president.gov.ua/news/v-ukrayini-isnyue-kadrovij-golod-i-syu-problemu-mayut-virishiti-derzhava-ta-visha-osvita> (дата звернення: 15.06.2020).

3. Про вдосконалення вищої освіти в Україні : Указ Президента України № 210/2020 від 03.06.2020 р. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045> (дата звернення: 15.06.2020).

4. Мороз В. М., Садковий В. П., Бабаєв В. М., Мороз С. А. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти // Інформаційні технології та засоби навчання. 2018. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415> (дата звернення: 15.06.2020).

5. Кононенко В. В., Лапшин С. А., Пилипенко Т. І. Державно-громадське управління освітою в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 1. URL : http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/1_2020/4.pdf (дата звернення: 15.06.2020).

6. Озаровська А. В. Державне управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. н. із держ. упр.: спец. 25.00.02. Харків : [б. в.], 2019. 20 с.

7. Опар Н. В. Державне управління забезпеченням якості вищої освіти України в умовах євроінтеграції : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. н. із держ. упр.: спец. 25.00.01. Івано-Франківськ : [б. в.], 2019. 20 с.

8. Вавренюк С. А., Садковий В. П., Домбровська С. М., Шведун В. О. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України. Харків : НУЦЗУ, 2019. 352 с.

9. Семенець-Орлова І. А. Державне управління освітніми змінами в Україні: теоретичні засади : монографія. Київ : ЮСТОН, 2018. 420 с.

10. Мороз С. А., Мороз В. М. Підвищення якості трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ в контексті змісту механізмів міжнародної співпраці // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. 2015. Вип. 43 (47). С. 100—112.

11. Мороз С. А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип процесного підходу // Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід : Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (27 жовтня 2017 р.). Одеса : [б. в.], 2017. С. 365, 366.

12. Мороз С. А., Мороз В. М., Домбровська С. М. Французька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ // Вісник НУЦЗУ. 2016. Вип. 1 (4). С. 213—222.

13. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) / Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти. Київ : ТОВ "ЦС", 2015. С. 9.

14. Мороз С. А. Якість вищої освіти як детермінанта добробуту людини та держави: оцінка студентів вітчизняних ЗВО // Публічне адміністрування та національна безпека. 2019. № 4. URL : <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-4-5203> (дата звернення: 15.06.2020).

15. Мороз С. А. Рівень відповідності університетських знань вимогам ринку праці: аналіз думки студентів вітчизняних ЗВО та напрями вдосконалення механізмів держаного управління системою вищої освіти // Вісник НУЦЗУ. 2019. Вип. 2 (11). С. 303—315. (Серія "Державне управління").

16. Лукіна Т. О. Технологія розробки анкет для моніторингових досліджень освітніх проблем : метод. реком. Миколаїв : ОППО, 2012. 32 с.

17. Moore D. A., Healy P. J. The trouble with overconfidence // *Psychological Review*. 2008. № 115(2). P. 502—517.
18. Krizan Z., Windschitl P. The influence of outcome desirability on optimism // *Psychological Bulletin*. 2007. № 133(1). P. 95—121.
19. Taylor S. E., Brown J. D. Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health // *Psychological Bulletin*. 1988. № 103(2). P. 193—210.

Статтю подано: 18.08.2020

Статтю схвалено: 28.09.2020

Moroz Svitlana Anatoliyivna

*Candidate of Public Administration (PhD), Senior Research Officer of Training
Research and Production Center,
National University of Civil Protection of Ukraine
ORCID: 0000-0002-2696-1278
e-mail: ra.ekma@gmail.com*

**QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF EXPERT
ASSESSMENTS OF EMPLOYERS: ANALYSIS OF SURVEY RESULTS
AND WAYS TO IMPROVE THE MECHANISMS OF PUBLIC
ADMINISTRATION OVER HIGHER EDUCATION QUALITY PROVIDING**

Problem setting. The issue of higher education quality assurance is constantly being within the scope of professional attention of subjects of public administration and researchers. On the one hand, it is evidenced by the fact of establishment of a consultative and advisory body under the President of Ukraine in the form of the Council for Higher Education Development in Ukraine in June 2020, and on the other hand - the amount of scientific and communicative events on the higher education quality held last year. Such attention to the issue of the higher education quality is due to its great importance for ensuring socio-political and socio-economic development, both the state as a whole and directly its citizens.

Recent research and publications analysis. Among the latest scientific researches, thematic focus of which was concentrated on solving issues connected with public administration over higher education and its quality providing, we should pay attention to the works: V. Babayev and V. Moroz (justified the possibility of using the students' opinion at the level of information source to improve the mechanisms of public administration over the higher education quality providing); S. Vavreniuk (formulated practical recommendations for improvement the mechanisms of public administration over the development of the higher education system in Ukraine); V. Kononenko, S. Lapshyn and T. Pilipenko (reviewed the issues of expanding the power and influence of civil society institutions on the functioning of professional public authorities in relation to the management of the education sphere); A. Ozarowska (proposed ways to improve mechanisms of public administration over higher education quality providing); N. Opar (considered theoretic aspects of formation of state policy regarding higher education quality providing); V. Sadkovi, S. Dombrowska and V. Shvedun (considered problematics of state's place and role in providing an affective forming of students' features and development of his labour potential quality by university); I. Semenets-Orlova (defined the theoretical foundations of public management over the

educational changes and assessed the possibilities of using modern theories of educational changes in the education sector reforming) and other scientists.

Despite the sufficient attention of scientists to solving the problems of public management over the higher education quality, some of its issues still remain open for further research.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Despite the fact of the involvement of key stakeholders to participating in assessing the higher education quality has become one of the mandatory conditions for the National agency of the higher education quality assurance to implement its function of accrediting of educational programs, issues of clarifying and analyzing the students', research and teaching staff's and employers' (employers') point of view are almost do not appear among the tasks of scientific research on relevant issues.

Paper objective. To substantiate the ways to improve the mechanisms of public administration over the higher education quality assurance basing on the results of the analysis of employers' answers over the level of higher education quality in Ukraine.

Paper main body. Finding out the employers' opinion about the level of higher education quality in Ukraine was carried out during the second stage of the author's non-grant project "Assessment of the higher education quality". The survey was conducted with the participation of the most motivated students as interviewers in the period from September 2019 to January 2020. 184 employers from Kharkiv, Poltava, Sumy, and Ukrainian-controlled parts of Donetsk and Luhansk regions participated in the survey. The questionnaire questions were focused on clarifying the employers' opinion about the higher education quality in Ukraine at the University and state levels. Respondents were asked to evaluate the higher education quality using a 10-point scale (1 point – is the minimum level; 10 points – is the maximum level of quality). The organizers of the survey obtained following results: low (0 to 3 points) – 4% on the level of Ukraine and 6% at the level of the Institute of Higher Education; a sufficient level (4 to 6 points) – 54% in Ukraine and 46% at the level of the Institute of Higher Education; high level (7 to 8 points) – 36% at the level of Ukraine and 32% at the level of the Institute of Higher Education; a very high level (9 to 10 points) – 6% at the level of Ukraine and 16% at the level of the Institute of Higher Education.

Conclusions of the research and prospects for further studies. 1. Involvement of employers' representatives to the process of assessing of the higher education quality in Ukraine should be an obligatory condition for holding appropriate its target direction monitoring, both at the University and state levels.

2. The conducted survey of employers, regarding their assessment of the higher education quality, indicates that the existing level of quality of training of specialists with higher education is generally satisfactory (96% of respondents rated the quality of higher education at 4 to 10 points). There exists a concern that the largest share of employers (54%) chose the answer with the wording "sufficient level" when assessing the higher education quality in Ukraine. According to the rating scale used, this response is placed on the level below the average.

3. We suggest to consider the possibility of establishing by the state the amount of educational work which should be performed exclusively by representatives of professional organizations (employers' representatives) within the educational program of each level of higher education. We should note that this proposal should not be considered through the prism of industrial practice, as it is directed for attracting employers' representatives to auditorium work as a lecturer.

The most promising directions in the organization of further scientific research are those that focus scientific focus of which is the analysis of employers' opinions on the distribution of responsibility between the main subjects of ensuring of the higher education quality for its final level.

Key words: higher education quality; survey of employers; public administration over ensuring of the higher education; improvement of mechanisms of public administration over ensuring of the higher education; Institutions of Higher Education; accreditation of educational programs.

References

1. *QS World University Ranking – 2020. University Ranking. Quacquarelli Symonds.* URL : <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020>.

2. *V Ukraini isnuie kadrovi holod, i tsiu problemu maiut vyrishuvaty derzhava ta vyshcha osvita.* (2020). URL : <https://www.president.gov.ua/news/v-ukrayini-isnuye-kadrovij-golod-i-cyu-problemu-mayut-virish-61429> [in Ukrainian].

3. Pro vdoskonalennia vyshchoi osvity v Ukraini. № 210/2020. (2020) [in Ukrainian].

4. Moroz, V. M., Sadkovyi, V. P., Babaiev, V. M., Moroz, S. A. (2018). Onlain opytuvannia studentiv u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. *Informatsiini tekhnologii ta zasoby navchannia*, № 6. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415> [in Ukrainian].

5. Kononenko, V. V., Lapshyn, S. A., Pylypenko, T. I. (2020). Derzhavno-hromadske upravlinnia osvitoiu v Ukraini. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, № 1. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/4.pdf [in Ukrainian].

6. Ozarovska, A. V. (2019). *Derzhavne upravlinnia zabezpechenniam yakosti u sferi vyshchoi osvity.* [Candidate's thesis]. Kharkiv : [b. v.]. 20 p. [in Ukrainian].

7. Opar, N. V. (2019). *Derzhavne upravlinnia zabezpechenniam yakosti vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh yevrointehratsii* [Candidate's thesis]. Ivano-Frankivsk : [b. v.]. 20 p. [in Ukrainian].

8. Vavreniuk, S. A., Cadkovyi, V. P., Dombrovska, S. M., Shvedun, V. O. (2019). *Derzhavne upravlinnia vykhovnym protsesom v zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy.* Kharkiv: NUTsZU. 352 p. [in Ukrainian].

9. Semenets-Orlova, I. A. (2018). *Derzhavne upravlinnia osvity zminy v Ukraini: teoretychni zasady.* Kyiv: YuSTON. 420 p. [in Ukrainian].

10. Moroz, S. A., Moroz, V. M. (2015). Pidvyshchennia yakosti trudovoho potentsialu vitchyznianskykh VNZ v konteksti zmistu mekhanizmiv mizhnarodnoi spivpratsi. *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity*, Issue 43 (47), pp. 100-112 [in Ukrainian].

11. Moroz, S. A. (2017). *Derzhavne upravlinnia yakosti vyshchoi osvity v konteksti norm mizhnarodnykh standartiv yakosti: pryntsyyp protsesnoho pidkhodu*, Reformuvannia publicznego upravlinnia ta administruvannia: teoriia, praktyka, mizhnarodnyi dosvid, Proceedings of Conference Title. Odesa : [b. v.]. pp. 365, 366 [in Ukrainian].

12. Moroz, S. A., Moroz, V. M., Dombrovska, C. M. (2016). Frantsuzka model pidhotovky naukovo-pedahohichnykh kadriv: osoblyvosti rozbudovy ta perspektyvy vykorystannia dlia rozvytku trudovoho potentsialu vitchyznianskykh VNZ. *Visnyk NUTsZU*, Issue 1 (4), pp. 213-222 [in Ukrainian].

13. Yevropeiska asotsiatsiia zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. *Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG)*. Kyiv: TOV “TsS”. pp. 9 [in Ukrainian].

14. Moroz, S. A. (2019). Yakist vyshchoi osvity yak determinanta dobrobutu liudyny ta derzhavy: otsinka studentiv vitchyznianskykh ZVO. *Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka*, № 4. URL : <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-4-5203> [in Ukrainian].

15. Moroz, S. A. (2019). Riven vidpovidnist universytetskykh znan vymoham rynku pratsi: analiz dumky studentiv vitchyznianskykh ZVO ta napriamy vdoskonalennia mekhanizmiv derzhanoho upravlinnia systemoiu vyshchoi osvity. *Visnyk NUTsZU*, Issue 2 (11), pp. 303-315 [in Ukrainian].

16. Lukina, T. O. (2012). *Tekhnolohiia rozrobky anket dlia monitorynhovykh doslidzhen osvitynich problem*. Mykolaiv: OIPPO. 32 p. [in Ukrainian].

17. Moore, D. A., Healy, P. J. (2008). The trouble with overconfidence. *Psychological Review*, № 115(2), pp. 502-517.

18. Krizan, Z., Windschitl, P. (2007). The influence of outcome desirability on optimism. *Psychological Bulletin*, № 133(1), pp. 95-121.

19. Taylor, S. E., Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, № 103(2), pp. 193-210.

Paper submitted: 18.08.2020

Paper accepted: 28.09.2020

Цитування: Мороз С. А. Якість вищої освіти в контексті експертних оцінок роботодавців Східної України: аналіз результатів опитування та напрями вдосконалення механізмів державного управління // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 3(64) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 107—120. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.64.2020.217609>).

Citation: Moroz, S. A. (2020). Yakist vyshchoi osvity v konteksti ekspertnykh otsinok robotodavtsiv Skhidnoi Ukrainy: analiz rezultativ opytuvannia ta napriamy vdoskonalennia mekhanizmiv derzhavnogo upravlinnia. *Efficiency of Public Administration*, Issue 3(64), pp. 107-120. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.64.2020.217609>).